

ПОТЕНЦІАЛ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ОБМЕЖЕННЯ ДЛЯ ПРИВАТНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Важливе значення в процесі відбудови України має залучення значних довгострокових приватних інвестицій, які потрібні не лише для відновлення підприємств та виробничих об'єктів, але й інфраструктури.

За оцінками фахівців KSE, станом на 1 вересня 2023 року, загальна сума прямих задокументованих збитків, завданих інфраструктурі України, склала 151.2 млрд дол. [1]. В цілому ж, станом на початок 2023 року, росія у ході війни завдала збитків і руйнувань Україні на суму 600 – 700 млрд дол. [2]

Потенціал внутрішніх приватних інвестицій може сягати 50-100 млрд. дол. США але обмежене коло доступних інструментів для приватного інвестування (фондовий ринок, валюта, депозити, нерухомість тощо) та низка історичних криз призвели до фактичного блокування цього потенціалу та виведення його з економічного обігу.

Сприяти відбудові України також може інноваційне приватне фінансування. За даними платіжного балансу, опублікованого на сайті Національного банку, за вісім місяців 2023 року чистий приплив прямих іноземних інвестицій оцінено у 2,9 млрд дол. США (у тому числі реінвестування доходів – 2,3 млрд дол. США).

Приватні інвестиції, на відміну від донорської допомоги, здатні стати джерелом сталого розвитку економіки та підвищення добробуту економічних агентів. Однак, забезпечення стабільного притоку прямих приватних інвестицій потребує подолання наявних інституційних обмежень та напрацювання ефективних механізмів залучення приватних інвестицій.

Слід зазначити, що уряд України приділяє серйозну увагу вирішенню цього питання. Так, з метою стимулювання залучення в економіку України стратегічних інвесторів, підвищення інвестиційної привабливості України, створення нових високооплачуваних робочих місць, а також зростання конкурентоспроможності економіки через запровадження державної підтримки великих інвестиційних проектів прийнято Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні».

09 серпня 2023 року Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями» (далі – Закон), який набрав чинності.

Основною метою Закону є стимулювання залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій шляхом спрощення вимог до інвестиційних проектів із значними інвестиціями, удосконалення форм державної підтримки для реалізації таких проектів, що створить сприятливі умови для залучення більшого кола інвесторів та збільшення кількості інвестиційних проектів із значними інвестиціями, а також сприятиме розвитку регіонів, де вони будуть реалізовуватися. [3]

Ще одним механізмом залучення інвестицій є індустріальні парки - це потенційні промислові майданчики для релокації компаній із інших країн з метою диверсифікації ланцюгів поставок, що вирішують питання скорочення часу до початку роботи (Time-to-Market) компаній беручи до уваги час, необхідний для пошуку оптимальної локації, початку будівництва і введення об'єктів в експлуатацію.

Закон України «Про індустріальні парки» передбачає спрощений порядок надання в оренду чи власність земельних ділянок у межах індустріальних парків, довготривалість і сталість господарських відносин в рамках індустріальних парків, надання державного стимулювання для розвитку зареєстрованих індустріальних парків. Таке державне стимулювання може здійснюватися за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів та з інших джерел, не заборонених законодавством, а також шляхом супроводу інвесторів місцевими і центральними

органами виконавчої влади, профільними установами та організаціями у вирішенні ними питань, пов'язаних із розвитком індустріальних парків. [3]

Одним з ефективних інструментів залучення додаткових інвестицій у державний сектор економіки України та одночасно з цим дієвим механізмом, який сприяє розвитку відносин між державними органами та бізнесом є Державно-приватне партнерство (далі – ДПП). Держава гарантує додержання встановлених законодавством України умов для провадження діяльності приватних партнерів, пов'язаної з виконанням договорів, укладених у рамках ДПП, додержання прав і законних інтересів приватних партнерів.

Однією з форм здійснення ДПП є концесія, що передбачає надання концесієдавцем концесіонеру права на створення та/або будівництво (нове будівництво, реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт та технічне переоснащення), та/або управління (користування, експлуатацію, технічне обслуговування) об'єктом концесії, та/або надання суспільно значущих послуг у порядку та на умовах, визначених концесійним договором, а також передбачає передачу концесіонеру переважної частини операційного ризику, що охоплює ризик попиту та/або ризик пропозиції. [3]

Як показали дослідження, на думку науковців, що займаються питаннями залучення приватних інвестицій, основними принципами, які дозволять подолати наявні інституційні обмеження, є:

- міцний інституційний потенціал і підтримка міжнародних фінансових організацій (МФО) та інституцій фінансування розвитку (ДФІ), включаючи міжнародні банки розвитку;
- гарантії оплати для приватних партнерів;
- страхування від повторних ризиків військових дій;
- чіткий і послідовний список життєздатних проектів;
- оптимізовані та стандартизовані прозорі процедури відбору інвесторів;
- доступні шаблони тендерної документації для групи проектів [3].

Література

1. URL: https://www.ukrinform.ua/tag-zbitki#google_vignette
2. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/viyna-v-ukrajini-na-pochatok-roku-rosiya-nanesla-zbitkiv-na-sumu-600-750-mlrd-dolariv-12131160.html>
3. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=93e0fdd8-41bc-4737-a700-75d32c29d885&title=InformatsiinoanalitichniMaterialiSchodoInvestitsiinogoKlimatuVUkraini>

Артёмова Т. І.

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», д.е.н., доц.,
головний науковий співробітник відділу економічної теорії

ГЛОБАЛЬНО-ЛОКАЛЬНІ ЗМІНИ ВЛАСНОСТІ ТА СВІТОУСТРОЮ: ВИКЛИКИ І МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Масштабні перетворення прав і відносин власності на рубежі ХХ–ХХІ ст. ініціювали процес глобальних ринкових трансформацій, які до 2020-х рр. зумовили докорінні зміни в структурі та формах організації економічної діяльності. Передбачалося, що процеси гіперінфляції та масової приватизації на пострадянському економічному просторі зумовлять перехід від системи традиційного соціалізму до соціального ринкового господарства. Однак у системі ринкового господарства, своєю чергою, позначився перехід від індустріального до постіндустріального суспільства: під час неоліберальної революції процеси масової приватизації ініціювали інверсійну за своїм характером ринкову трансформацію. У 1990-і рр. патерналістська модель соціальної держави в ринково зрілих країнах піддалася перегляду і почала мігрувати у бік моделі ефективної держави, контури якої були позначені в Доповіді Світового банку «Держава мінливому світі» (1997).